

Львівський національний університет імені Івана Франка
Кафедра історії філософії філософського факультету

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з навчальної роботи

“ _____ ” _____ 2010 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛОГІКА (09.00.06)

для напрямку підготовки – 6.020.100 ”культурологія” філософського факультету

Кредитно-модульна система організації навчального процесу
(КМСОНП)

Львів 2010

ЛОГІКА. Робоча програма навчальної дисципліни для студентів 2 курсу філософського факультету за напрямом підготовки "культурологія". - Львів: ЛНУ імені Івана Франка: Видання філософського факультету: Серія: методичні матеріали, 2010. – 21 с.

Розробник: **Карамішева Неллі Василівна, доцент кафедри історії філософії**

Робоча програма затверджена
на засіданні кафедри історії філософії
філософського факультету
Протокол № 2 від. "21" вересня 2010 р.

Завідувач кафедрою історії філософії

_____ (проф., д.філос.н. Пашук А.І.)
(підпис)
" ____ " _____ 2010 р

Схвалено методичною комісією
за напрямом підготовки 6.030.104 „культурологія”
Протокол № ____ від " ____ " _____ 2010 р.

Голова методичної комісії філософського факультету

_____ (проф. Мельник В.П.)
(підпис)
" ____ " _____ 2010 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Витяг з робочого навчального плану філософського факультету

навчальної дисципліни «ЛОГІКА»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 2	Галузь знань <u>0.201 культура</u>	Нормативна дисципліна з циклу гуманітарної підготовки	
Модулів –	Напрямок <u>6.020.100 культурологія</u>	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 3	Спеціальність (немає)	2-й	
Курсова робота - немає		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин - 68		4-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи студента – 2 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	<i>Лекції</i>	
		17 год.	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		17 год.	
		<i>Лабораторні</i>	
		0 год.	
		<i>Самостійна робота</i>	
		34 год.	
		ІНДЗ:	
		Вид контролю: контрольна робота	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 34 год. : 34 год.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета дисципліни

Мета дисципліни. Вивчення науки логіки передбачає ознайомлення студентів з логічною теорією мислення і оволодіння навичками логічного аналізу здобутого у процесі навчання культурологічного знання та інтерпретації формалізованої мови науки логіки в сфері культурології; виявлення логічних помилок в міркуваннях з культурологічним змістом; виведення культурологічного знання; доведення культурологічного знання на істинність або спростування на хибність.

Методика викладання дисципліни "Логіка" на філософському факультеті передбачає ознайомлення з теорією та практикою використання методології традиційної логіки і сучасної символічної логіки (класичної і некласичної) в сучасному науковому пізнанні.

Робоча програма з дисципліни "Логіка" складена на базі освітньо-професійної програми, типової навчальної програми та нормативних документів з впровадженням КМСОНП у ЛНУ ім. Івана Франка.

2.2. Завдання дисципліни

Завдання викладання дисципліни "Логіка" полягає у тому, щоб:

1) ознайомити студентів, які навчаються на філософському факультеті, із теоретичними основами логіки як філософської науки про процедуру правильного, аналітичного, критичного мислення; способами його організації та законами, дотримання котрих забезпечує формальну правильність здійснення інтелектуальних операцій і є умовою їх практичної ефективності;

2) на понятійному рівні розкрити студентам тенденції історичного розвитку логіки як галузі філософського та методологічного знання;

3) навчити студентів, які навчаються на філософському факультеті, практичним навичкам формування логічної культури мислення; критичного аналізу культурологічних текстів; побудови нормованих повідомлень; освоєння прийомів формування логічної аргументації при проведенні наукового дискурсу.

2.3. Очікувані результати

В результаті вивчення даного курсу студент повинен **знати**:

а) на понятійному рівні – об'єкт та предмет вивчення науки логіки; логічні основи аналізу культурологічної мови; основні форми та закони абстрактного мислення; способи визначення істинності висловлювань та особливості логічних методів, що використовуються в теоретико-пізнавальній діяльності культурологів;

б) на фундаментальному рівні – структуру та різновиди основних форм мислення; типи об'єктивних зв'язків та відношень між ними; вимоги формально-логічних законів, дотримання яких визначає логічну правильність міркувань;

в) на практично-методологічному рівні – правила виконання логічних операцій над поняттями, висловлюваннями, умовиводами; логічні способи доведення та спростування, прийоми ведення суперечок.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен **вміти**:

а) на репродуктивному рівні – оперувати логічною термінологією з метою визначення сфери функціонування раціонального (абстрактно-логічного) мислення; застосовувати при

побудові та аналізі культурологічних текстів закони та правила логіки; правильно формулювати запитання; встановлювати відношення між висловлюваннями за істинністю; визначати логічні помилки в культурологічних текстах, в міркуваннях учасників наукового дискурсу;

б) на евристичному рівні – виявляти найтипівші випадки порушень законів логіки, що зустрічаються в літературних творах, документальних текстах, в публічних промовах; наводити власні приклади, що ілюструють знання студента про специфіку логічної організації форм абстрактного мислення; вміти здійснювати самостійно логічні операції над поняттями, висловлюваннями, умовиводами; знаходити власні аргументи для доведення істинності певних тверджень (тез) і спростування хибності певних тверджень.

3. Програма навчальної дисципліни

3.1. Плани лекційних занять

Змістовий модуль 1. Вступ до логіки.

Тема 1. Об'єкт, предмет і метод науки логіки.

1. Основні значення терміну "логіка".
2. Об'єкт і предмет науки логіки.
3. Методи науки логіки – методи пізнання і метод формалізації.
4. Історичні етапи розвитку науки логіки. Типи логік.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 11-15.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 5-6.

Тема 2. Мислення і мова.

1. Що таке мислення. Типи та види мислення.
2. Мова як знакова система. Види мов.
3. Логіко-семантичний аналіз мови.
4. Логічні концепції істини.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 18-38.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 5-10.

Тема 3. Логіка і культурологія.

1. Методологічна функція формальної логіки.
2. Застосування логічної теорії в галузі культурології.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997.

Змістовний модуль 2. Основні форми і закони мислення.

Тема 4. Поняття як форма мислення.

1. Загальна характеристика поняття як форми мислення.
2. Структура поняття. Види понять за змістом і обсягом.
3. Логічні відношення між поняттями та їх графічне зображення за допомогою кіл Ейлера.
4. Логічна операція над змістом поняття. Визначення поняття.
5. Логічні операції над обсягом поняття:
  - а) узагальнення та обмеження поняття;
  - б) поділ обсягу поняття.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 62-78.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 10-27.

Тема 5. Висловлювання як форма мислення.

1. Загальна характеристика висловлювання: визначення, логічна структура, мовні форми виразу.
2. Види висловлювань.
3. Методи встановлення істинності простих та складних висловлювань.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 79-99.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 27-38.

Тема 6. Основні логічні закони.

1. Загальна характеристика логічних законів.
2. Поняття ”логічний закон” в традиційній логіці і символічній логіці.
3. Закон тотожності: визначення, вимоги до побудови правильних міркувань, логічні помилки при його порушенні.
4. Закон несуперечності: визначення, вимоги до побудови правильних міркувань, логічні помилки при його порушенні.
5. Закон виключеного третього: визначення, вимоги до побудови правильних міркувань, логічні помилки при його порушенні.
6. Закон достатньої підстави: визначення, вимоги до побудови правильних міркувань, логічні помилки при його порушенні.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 99-105.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 38-52.

Тема 7. Умовивід як форма мислення.

1. Загальна характеристика умовиводу як форми мислення.
2. Поняття необхідного та імовірного умовиводу.
3. Принцип логічного слідування в умовиводах.
4. Характеристика дедуктивних умовиводів: визначення, структура побудови, аксіома дедукції. Умови визначення істинності дедуктивних умовиводів.
5. Види дедуктивних умовиводів: умовиводи логіки висловлювань і умовиводи логіки предикатів.
6. Характеристика імовірнісних умовиводів: визначення, структура побудови. Умови визначення істинності висновків.
7. Види імовірнісних умовиводів: індукція і аналогія.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 106-124.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 52-68.

Тема 8. Доведення і спростування.

1. Загальна характеристика доведення і спростування.
2. Структура доведення і спростування. Види доведень та способи спростувань.
3. Правила доведення та спростування та логічні помилки при їх порушенні.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 125-133.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 68-82.

Тема 9. Паралогізм. Софізм. Парадокс.

1. Загальна характеристика паралогізму, софізму.
2. Причини виникнення паралогізмів і софізмів.
3. Поняття ”парадокс” в широкому і вузькому значенні.
4. Види парадоксів. Проблема вирішення парадоксів.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 133-146.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 86-90.

**Змістовний модуль 3. Логічні основи практичної
та соціально-комунікативної діяльності.**

Тема 10. Практична логіка.

1. Предмет дослідження практичної логіки.
2. Логічний аналіз практичних дій (логіка дії).
3. Нормативний характер дій.
4. Логіка вибору та прийняття рішення.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 177-195.

Тема 11. Суперечка як різновид соціальної комунікації.

1. Загальна характеристика суперечки: визначення, структура, різновиди.
2. Застосування законів логіки в суперечках.
3. Коректні і некоректні прийоми в суперечках.
4. Наукова дискусія: логіка доказування; методи аргументації її учасників.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 195-207.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 82-86.

3.2. Плани семінарських занять.

Змістовний модуль 1. Вступ до логіки.

Тема 2. Логіко-семантичний аналіз мови.

Теоретичні питання:

1. Семантичні, синтаксичні, прагматичні аспекти вивчення мови як знакової системи.
2. Основні семантичні категорії.
3. Смысл і предметне значення мовних виразів.
4. Дескрипція. Види дескрипцій.

Логічні вправи:

[див. п. 2 до рекомендованої літератури].

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 18-38.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 5-10.

Змістовний модуль 2. Основні форми і закони мислення.

Тема 4. Поняття як форма мислення.

Теоретичні питання:

1. Логічна структура поняття.
2. Види понять за змістом і обсягом.
3. Логічні операції над поняттями за змістом і обсягом.

Логічні вправи:

[див. п. 2 до рекомендованої літератури].

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 62-79.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 10-27.

Тема 5. Висловлювання як форма мислення.

Теоретичні питання:

1. Види висловлювань: прості і складні. Визначення істинності простих та складних висловлювань.
2. Модальні висловлювання: алетичні, деонтичні, епістемічні, часові.
3. Модальні висловлювання в галузі політології.
4. Запитання і відповіді.

Логічні вправи:

[див. п. 2 до рекомендованої літератури].

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 79-98.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 27-38.

Тема 6. Основні логічні закони.

Теоретичні питання:

1. Загальна характеристика логічного закону.
2. Закон тотожності: визначення, формальний вираз, вимоги до побудови правильних міркувань, логічні помилки при їх порушенні.
3. Закон несуперечності: визначення, формальний вираз, вимоги до побудови правильних міркувань, логічні помилки при їх порушенні.
4. Закон виключеного третього: визначення, вимоги до побудови правильних міркувань, логічні помилки при їх порушенні.
5. Закон достатньої підстави: визначення, вимоги до побудови правильних міркувань, логічні помилки при їх порушенні.

Логічні вправи:

[див. п. 2 до рекомендованої літератури].

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 99-105.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 38-52.

Тема 7. Умовивід як форма мислення.

Теоретичні питання:

1. Загальна характеристика умовиводу як форми мислення.
2. Види умовиводів.
3. Дедуктивний умовивід:
  - а) умовиводи логіки висловлювань;
  - б) умовиводи логіки предикатів.
4. Індуктивний умовивід та його різновиди.
5. Аналогія.

Логічні вправи:

[див. п. 2 до рекомендованої літератури].

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 106-125.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 52-67.

Тема 8. Доведення і спростування.

Теоретичні питання:

1. Доведення і спростування як логічні операції.
2. Структура доведення і спростування.
3. Види доведень. Способи спростувань.
4. Правила доведення і спростування та логічні помилки при їх порушенні.

Логічні вправи:

[див. п. 2 до рекомендованої літератури].

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 125-133.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 68-82.

Тема 9. Паралогізм. Софізм. Парадокс.

Теоретичні питання:

1. Поняття ”паралогізм”, ”софізм”.
2. Способи виникнення паралогізмів та софізмів у процесі дискурсу.
3. Поняття ”парадокс”.
4. Види парадоксів та способи їх вирішення.

Логічні вправи:

[див. п. 2 до рекомендованої літератури].

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 133-146.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 86-90.

Змістовний модуль 3. Логічні основи практичної та соціально-комунікативної діяльності.

Тема 11. Суперечка як різновид соціальної комунікації.

Теоретичні питання:

1. Загальна характеристика суперечки: визначення, структура, різновиди.
2. Застосування законів логіки в суперечках.
3. Коректні і некоректні прийоми в суперечках.

4. Наукова дискусія: логіка доказування; методи аргументації учасників наукового дискурсу.

Логічні вправи:

[див. п. 2 до рекомендованої літератури].

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 195-207.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 82-86.

3.3. Перелік питань та завдань для самостійної роботи.

Змістовний модуль 1. Вступ до логіки.

Тема 1. Предмет і метод науки логіки.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Мислення як об'єкт вивчення філософських наук та особливості його дослідження засобами логіки.
2. Історичні етапи розвитку науки логіки.
3. Логіка і культурологія.

Тема 2. Мислення і мова.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Взаємозв'язок мислення і мови.
2. Мова як репрезентант мислення.
3. Логіко-семантичні концепції істини.

Завдання для самостійної роботи:

1. Випишіть висловлювання, в яких б термін "логіка" мав різне семантичне значення.
2. Побудуйте висловлювання так, щоб наведені слова в них мали тільки одне значення - "культура", "мова", "мислення", "дисципліна".
3. Вкажіть денотат для наведених імен: - "наукова мова", "культурний символ", "національна культура".
4. Визначити, в якому значенні використовується термін "право" у таких висловлюваннях:
  - а) "Я маю право на освіту";
  - б) "Я маю право робити все, що хочу";
  - в) "Право на життя є невід'ємним правом кожної людини".

Рекомендована література до теми 1 і 2:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 18-38.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 5-10.

Тема 4. Поняття як форма мислення.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Термін і поняття: їх співвідношення.
2. Особливості логічного аналізу політичної термінології.
3. Структура поняття.
4. Логічні операції над культурологічними поняттями.
5. Теорія культури як система понять.

Завдання для самостійної роботи:

1. Чи виражають наведені терміни одне і теж поняття?
  - а) культура, цивілізація;
  - б) право, свобода.
2. Визначити зміст і обсяг таких понять:
  - а) культурна спадщина;
  - б) традиція;
  - в) наукове мислення.
3. Чи правильні наведені визначення?
  - а) Правильне мислення – це мислення, яке узгоджується з логікою.
  - б) Культуролог – фахівець в галузі культури.
4. Встановити відношення між наведеними обсягами понять і зобразити їх колами Ейлера:
  - а) мова, наукова мова, літературна мова, українська мова.
  - б) культуролог, філософ, поет.
5. Зробіть узагальнення та обмеження наведених понять:
  - а) основні права людини;

б) студент філософського факультету.

Рекомендована література до теми:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 62-78.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 10-26.

Тема 5. Висловлювання як форма мислення.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Речення. Судження. Висловлювання.
2. Поняття "істина" та "істиннісне начення висловлювання".
3. Логічна характеристика простих атрибутивних висловлювань.
4. Складні висловлювання та визначення їх істинності.
5. Логічна характеристика модальних висловлювань.
6. Запитання та відповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. Визначте вид простих висловлювань:
  - а) Не існує безпричинних явищ.
  - б) "Т.Шевченко сучасник П.Куліша".
  - в) Усі національні культури переживають період розквіту.
2. Визначте тип логічного зв'язку в наведених складних висловлюваннях і запишіть їх символічно, тобто мовою логіки висловлювань:
  - а) Висловлювання за значенням істинності є або істинним, або хибним.
  - б) Усі люди є вільними і рівними у своїй гідності та правах.
3. Визначте тип модальності:
  - а) Необхідно шанувати традиції власного народу.
  - б) Особи, які знищують пам'ятки культури, повинні бути притягнуті до відповідальності.
4. Чи коректно сформульоване запитання?
  - а) Чи зайшов ти те, що загубив?
  - б) У чому полягає значення законів логіки?

Рекомендована література до теми:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 79-98.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 27-38.

Тема 6. Логічні закони.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Назвіть основні риси правильного мислення.
2. Поняття "логічний закон" в традиційній логіці та у сучасній символічній логіці.
3. Дайте характеристику кожному з основних логічних законів.
4. Методологічне значення законів логіки у процесі засвоєння науково знання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Наведіть власні приклади міркувань, що мають одночасно два значення (міркування – амфіболії).
2. Наведіть приклади міркувань, що містять внутрішню суперечність.

Рекомендована література до теми:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 99-106.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 38-52.

Тема 7. Умовивід як форма мислення.

Питання для самостійного опрацювання:

1. В чому полягає принцип логічного слідування в умовиводах?
2. Назвіть підстави для класифікації умовиводів.
3. Назвіть різновиди дедуктивних умовиводів.

4. На підставі яких логічних операцій можна зробити безпосередній висновок?
5. На підставі яких правил будуються умовиводи логіки висловлювань?
6. Сформулюйте правила побудови простого категоричного силогізму.
7. Назвіть різновиди індуктивних умовиводів та умовиводів за аналогією.
8. Які логічні помилки виникають в індуктивних умовиводах та умовиводах за аналогією?

Завдання для самостійної роботи:

1. На підставі наведених висловлювань зробіть логічно необхідний та імовірнісний висновки:
  - а) Особа Х втратила роботу.
  - б) Студент А. відвідує всі лекції і практичні заняття.
2. Побудуйте свої приклади складних умовиводів за правилами введення та усунення логічних постійних.
3. Зробіть операції перетворення, обернення, протиставлення предикатові таких висловлювань:
  - а) Держава існувала не завжди.
  - б) Кожний твір мистецтва має свою вартість.
  - в) Усі науки мають прикладне значення.
4. На підставі наведених термінів побудуйте простий категоричний силогізм:
  - а) Товар. Вартість. Книга.
  - б) Поет. Мислити образами. Ця людина.
5. Наведіть власні приклади індуктивних умовиводів за такими різновидами: повна, неповна (популярна, статистична).

Рекомендована література до теми:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 106-124.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 52-67.

Тема 8. Доведення і спростування.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Що таке доведення і спростування?
2. Назвіть структурні частини доведення і спростування та охарактеризуйте їх.
3. Які існують правила доведення і спростування?
4. Які існують логічні помилки при порушенні правил доведення та спростування?
5. Наведіть приклади тез, які не можна ні довести, ні спростувати.

Завдання для самостійної роботи:

1. Які з наведених висловлювань є або тезою, або фактом, або висновком?
  - а) Існують мови, які не мають письмової фіксації.
  - б) Свідомість притаманна лише людині.
  - в) Земля обертається навколо Сонця.
2. Наведіть приклад тези, яка потребує доведення і побудуйте її пряме і непряме доведення.
3. Наведіть приклад тези, яка потребує спростування і побудуйте її пряме і непряме спростування.

Рекомендована література до теми:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 125-133.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 68-82.

Змістовний модуль 3. Логічні основи практичної та соціально-комунікативної діяльності.

Тема 10. Практична логіка.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Що є предметом вивчення практичної логіки?
2. Назвіть основні поняття логіки дії та визначте їх зміст.
3. Що таке каузальна дія?

4. Назвіть раціональні критерії вибору в ситуації прийняття рішення.

Завдання для самостійної роботи:

1. Встановіть відношення між наведеними поняттями і зобразіть їх колами Ейлера:
  - а) дія, суспільно-небезпечна дія.
  - б) дія, бездіяльність, правопорушення.
  - в) складна дія, проста дія.
2. Наведіть конкретні приклади дій людей, які підводяться під такі культурологічні поняття:
  - а) створення шедевру;
  - б) охорона пам'яток культури;
  - в) вивчення національних традицій.
3. Наведіть конкретні приклади індивідних дій на підставі родових та запишіть їх мовою логіки дії:
  - а) шукати;
  - б) платити;
  - в) вимагати.

Рекомендована література до теми:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 177-195.

Тема 11. Суперечка як різновид соціальної комунікації.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Що таке суперечка?
2. Назвіть структуру суперечки.
3. Які види суперечок виділяють в залежності від поставленої мети?
4. Назвіть логічні, риторичні, психологічні аспекти ведення суперечок.
5. В чому полягає "ефект" софістики в суперечках?
6. Наведіть конкретні приклади коректних і некоректних прийомів, які використовуються в сучасних суперечках.
7. Назвіть методи аргументації у мистецтвознавчих дискусіях.

Завдання для самостійної роботи:

1. Визначте, які логічні, риторичні, психологічні прийоми використані у даних прикладах:
  - а) "Як чесна людина, кажу..."
  - б) "Я погоджуюся з думкою Т. Він є великим авторитетом серед українських мистецтвознавців."
  - в) "Оскільки я сильніший за тебе..."
  - г) "Наведені особою П. аргументи, як завжди, є хибними".
2. Вкажіть, які закони і правила логіки порушені у наведених софізмах:
  - а) Люди, що копіюють чужі підписи, роблять злочин. Гравірувальник копіює чужі підписи. Отже, гравірувальник – злочинець.
  - б) Якщо дехто перебуває у Мегарах, то він не перебуває у Афінах.
Люди перебувають у Мегарах, отже, людей у Афінах нема (Хрісіпп).

Рекомендована література до теми:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 195-207.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 82-86.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Вступ до логіки.												
Тема 1. Об'єкт, предмет і метод науки логіки.	3	1	-	-	-	2						
Тема 2. Мислення і мова	7	1	2	-	-	4						
Тема 3. Логіка і культурологія	1	1	-	-	-	-						
Разом – зм. модуль 1	11	3	2	-	-	6						
Змістовий модуль 2. Основні форми і закони мислення.												
Тема 4. Поняття як форма мислення.	8	2	2	-	-	4						
Тема 5. Висловлювання як форма мислення.	8	2	2	-	-	4						
Тема 6. Закони мислення.	8	2	2	-	-	4						
Тема 7. Умовивід як форма мислення.	9	2	3	-	-	4						
Тема 8. Доведення і спростування.	8	2	2	-	-	4						
Тема 9. Паралогізм. Софізм. Парадокс.	4	2	2	-	-	-						
Разом – зм. модуль 2	45	12	13	-	-	20						
Змістовий модуль 3. Логічні основи практичної та соціально-комунікативної діяльності.												
Тема 10. Практична логіка.	5	1	-	-	-	4						
Тема 11. Суперечка як різновид соціальної комунікації.	7	1	2	-	-	4						
Разом – зм. модуль 3	12	2	2	-	-	8						
Усього годин	68	17	17	-	-	34						

5. Теми семінарських занять для денної форми навчання.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Мислення і мова.	2
2	Поняття як форма мислення.	2
3	Висловлювання як форма мислення.	2
4	Закони мислення.	2
5	Умовивід як форма мислення.	3
6	Доведення і спростування як логічні операції.	2
7	Паралогізм. Софізм. Парадокс.	2
8	Суперечка як різновид соціальної комунікації.	2
	Разом:	17

6. Теми практичних занять

Згідно робочої програми для дисципліни "Логіка" практичні заняття на філософському факультеті не заплановані.

7. Теми лабораторних занять

Згідно робочої програми для дисципліни "Логіка" лабораторні заняття на філософському факультеті не заплановані.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Об'єкт, предмет і метод науки логіки.	2
2	Мислення і мова.	4
3	Поняття як форма мислення.	4
4	Висловлювання як форма мислення.	4
5	Закони мислення.	4
6	Умовивід як форма мислення.	4
7	Доведення і спростування.	4
8	Практична логіка.	4
9	Суперечка як різновид соціальної комунікації.	4
	Разом	34

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Згідно робочої програми для дисципліни "Логіка" індивідуальне навчально-дослідне завдання не заплановане.

10. Методи контролю.

Контроль рівня знань студентів щодо засвоєння ними тем з дисципліни "Логіка" здійснюється під час семінарських занять на підставі:

- *усного опитування*, яке включає перевірку знань відповідного теоретичного матеріалу та правильність виконання самостійних домашніх завдань;

- *письмового контролю* (аудиторної тематичної короткострокової контрольної роботи), яка включає відкриті запитання та пропозиції: 1) дати визначення змісту основних фундаментальних понять логічної теорії, класифікації основних логічних форм мислення, операцій над ними та правил виконання цих операцій; 2) виконати логічний аналіз запропонованих текстів; 3) навести власні змістовні приклади для ілюстрації розуміння специфіки логічних форм мислення тощо.

Написання студентом кожної тематичної письмової контрольної роботи, запропонованої викладачем протягом семестру для академічної групи, є обов'язковою умовою для його підсумкової атестації і визначення результату підсумкового оцінювання з дисципліни "Логіка".

Оцінка усних та письмових відповідей студентів здійснюється за п'ятибальною шкалою: "5" – відмінно, "4" – добре, "3" – задовільно, "2" – незадовільно, "1" – дуже низький рівень, "0" – відсутність будь-яких знань (або відсутність студента при написанні роботи).

При оцінюванні тематичної письмової роботи, яка включає 10 запитань для кожного варіанту, кожна правильна відповідь оцінюється в 0,5 бали, а кінцевий результат визначається як сума набраних балів за кожну правильну відповідь (максимум – 5 балів).

Підсумковий контроль з "Логіки" для студентів, що навчаються за напрямом „культурологія” на філософському факультеті, відбувається у формі контрольної роботи, яка включає в себе запитання у тестовій формі. Тестові завдання охоплюють як теоретичний матеріал, так і практичні вправи та завдання. Кожне тестове запитання сформульоване таким чином, що правильною серед наведеної кількості варіантів відповідей є лише одна відповідь. У разі правильної відповіді на кожне тестове запитання студент може набрати максимальну кількість балів за тест – 50 балів.

Тексти тестових завдань зберігаються на кафедрі історії філософії та на сервері ЛНУ ім. І.Франка.

11. Визначення підсумкової кількості балів, що присвоюються студентам

Згідно навчальної програми формою підсумкового семестрового контролю з дисципліни „Логіка” для культурологів на філософському факультеті є контрольна робота.

Підсумкове оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою.

Підрахунок підсумкової кількості балів, на які заслуговує студент по завершенні вивчення дисципліни „Логіка”, здійснюється на підставі поточної оцінки (50%) та оцінки за підсумкову контрольну роботу (50%).

Поточна оцінка виставляється на підставі визначення середньої оцінки за поточну успішність (за результатами всіх оцінок, отриманих студентом протягом семінарських занять) та застосування до неї коефіцієнта 10.

Протягом семестру рекомендовано провести не менше 2-3 тематичних письмових самостійних робіт, і кожний студент повинен мати не менше 2 усних відповідей. Максимальна кількість балів (оцінка „5”), яка встановлюється для цих видів контролю, визначена і затверджена на засіданні кафедри історії філософії, яка забезпечує викладання дисципліни „Логіка”.

Приклад визначення підсумкової кількості балів, яку отримують студенти в кінці семестру

Поточне опитування, тематичні контрольні роботи та самостійна робота											Поточна оцінка / бали (макс.50 балів)	Підсумкова оцінка за к/р (макс. 50 балів)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2						Змістовий модуль 3		3,8 / 38 балів	44	82
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11			
-	3	-	4	4	3	-	4	5	-	-			

Умовні позначення:

T1, T2 ... T11 – теми змістових модулів;

2, 3, 4, 5 – оцінки за усні відповіді на семінарі та/або за змістовий модуль (тематичну контрольну роботу).

1) Визначення *середньої оцінки* за поточну успішність здійснюється на підставі таких розрахунків:

$$(3+4+4+3+4+5) : 6 = 3,8$$

2) Визначення кількості *балів* за поточну успішність здійснюється на підставі таких розрахунків:

$$3,8 \times 10 = 38 \text{ балів}$$

3) Визначення сумарної кількості балів за «Логіку» здійснюється із врахуванням поточної оцінки та оцінки за підсумкову контрольну роботу:

$$38 + 44 = 82 \text{ (балів за 100-бальною шкалою).}$$

Студент отримує **допуск до підсумкової контрольної роботи** лише у тому випадку, якщо його середня оцінка за поточну успішність є не меншою за 2,5.

Якщо протягом семестру поточна успішність студента є меншою, ніж 2,5, то такий студент скеровується на перездачу за талоном № 2 і здає її протягом додаткової сесії по ліквідації академзаборгованостей. Опитування за талоном № 2 або талоном К здійснюється у формі письмової контрольної роботи на основі підсумкових питань з курсу „Логіка” (не менше 10 питань), а результат здачі визначається за 100-бальною шкалою (поточна успішність при цьому вже не враховується).

При оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою		
		Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку		Залік
A	90 – 100	5	Відмінно	Зараховано
B	81-89	4	Дуже добре	
C	71-80		Добре	
D	61-70	3	Задовільно	
E	51-60		Достатньо	
FX	25-50	2	Незадовільно (з правом перездачі)	Не зараховано
F	0-24	2	Незадовільно (з повторним прослуховуванням курсу)	

12. Методичне забезпечення

1. Навчальна та робоча програми з дисципліни „Логіка” для студентів відділення культурології філософського факультету ЛНУ ім. І.Франка.
2. Підручники та навчальні посібники з „Логіки”, зокрема:
  - 2.1. Карамішева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, Астролябія, 2002.
  - 2.2. Карамішева Н. Логіка. Підручник для студентів-правників. – Львів, 2000.
  - 2.3. Карамішева Н.В., Бовтач С.В. Навчальний посібник з логіки. – Львів, 1996.
3. Плани семінарських занять та завдання для самостійної роботи для студентів гуманітарних факультетів, зокрема:
  - 3.1. Карамішева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, Каменярь, 1997.
4. Підсумкові тестові завдання з дисципліни „Логіка” для студентів філософського факультету.

11. Рекомендована література

Базова

1. Карамішева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, Астролябія, 2002.
2. Карамішева Н.В., Бовтач С.В. Навчальний посібник з логіки. – Львів, 1996.
3. Конверський А.Є. Логіка: Підручник для студентів внз. – Київ, 1998.
4. Тофтул М.Г. Логіка. – Київ, 2006.
5. Тягло О.В. Критичне мислення. – Харків, 2008.
6. Хоменко І.В. Логіка – юристам. – Київ, 1997.
7. Хоменко І.В., Алексюк І.А. Основи логіки. – Київ, 1996.
8. Войшвилло Е.К., Дегтярев М.Г. Логика. – Москва, 1998.
9. Гетманова А.Д. Логика. – Москва, 1995.

Допоміжна

1. Аристотель. Категории. Об истолковании. Первая аналитика. Вторая аналитика. Топика. О софистических опровержениях. – Соч. в 4 т., - Т. 2. - М.: Мысль, 1978.
2. Белнап Н., Стил Т. Логика вопросов и ответов. - М.: Прогресс, 1981.
3. Войшвилло Е.К. Понятие как форма мышления. - М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1989.
4. Жоль К.К. Логика в лицах и символах. – Москва, 1993.
5. Ивин А.А. Логика норм. – М.: Изд. Моск. ун-та, 1973.
6. Кнапп В., Герлох А. Логика в правовом сознании. – М.: Прогресс, 1987.
7. Кондаков Н.И. Логический словарь. – Москва, 1971.
8. Логический словарь ”Дефорт” - Москва: Мысль, 2004.

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з навчальної роботи

“ _____ ” _____ 2010_р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛОГІКА (09.00.06)

для напрямку підготовки – 6.020.100 ”культурологія” філософського факультету

ВИТЯГ З НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг (год.)	Всього аудит. (год.)	у тому числі (год.):			Самостійна робота (год.)	Контрольна (підсумкова модульна) робота (шт.)	Розрахунково-графічні роботи (шт.)	Курсові проекти (роботи), (шт.)	Залік (сем.)	Екзамен (сем.)
					Лекції	Лабораторні	Практичні						
Денна	2	2	68	34	17	-	17	34	1	-	-	-	-
Вечірня	-	-											
Заочна	-	-											
Екстернат	-	-											

ЛОГІКА. Навчальна програма дисципліни для студентів 2 курсу філософського факультету за напрямом підготовки 6.020.100 "культурологія" - Львів: ЛНУ імені Івана Франка: Видання філософського факультету: Серія: методичні матеріали, 2010.

Навчальна програма складена:
кандидатом філософських наук,
доцентом кафедри історії філософії
Карамішевою Неллі Василівною

Навчальна програма затверджена
на засіданні кафедри історії філософії
філософського факультету
Протокол № 2 від "21" вересня 2010 р.

Завідувач кафедрою історії філософії

_____ (проф., д.філос.н. Пашук А.І.)
(підпис)
" ____ " _____ 2010 р.

Схвалено методичною комісією
за напрямом підготовки 6.020.100 "культурологія"
Протокол № ____ від " ____ " _____ 2010 р.

Голова методичної комісії філософського факультету
_____ (проф. Мельник В.П.)
(підпис)
" ____ " _____ 2010 р.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни

Мета дисципліни. Вивчення науки логіки передбачає ознайомлення студентів з логічною теорією мислення і оволодіння навичками логічного аналізу здобутого у процесі навчання культурологічного знання та інтерпретації формалізованої мови науки логіки в сфері культурології; виявлення логічних помилок в міркуваннях з культурологічним змістом; виведення культурологічного знання; доведення культурологічного знання на істинність або спростування на хибність.

Методика викладання дисципліни "Логіка" на філософському факультеті передбачає ознайомлення з теорією та практикою використання методології традиційної логіки і сучасної символічної логіки (класичної і некласичної) в сучасному науковому пізнанні та у мистецтвознавчих науках.

Робоча програма з дисципліни "Логіка" складена на базі освітньо-професійної програми, типової навчальної програми та нормативних документів з впровадженням КМСОНП у ЛНУ ім. Івана Франка.

Завдання дисципліни

Завдання викладання дисципліни "Логіка" полягає у тому, щоб:

1) ознайомити студентів, які навчаються на філософському факультеті, із теоретичними основами логіки як філософської науки про процедуру правильного, аналітичного, критичного мислення; способами його організації та законами, дотримання котрих забезпечує формальну правильність здійснення інтелектуальних операцій і є умовою їх практичної ефективності;

2) на понятійному рівні розкрити студентам тенденції історичного розвитку логіки як галузі філософського та методологічного знання;

3) навчити студентів, які вивчаються на філософському факультеті, практичним навичкам формування логічної культури мислення; критичного аналізу культурологічних текстів; побудови нормованих повідомлень; освоєння прийомів формування логічної аргументації при проведенні наукового дискурсу.

Очікувані результати

В результаті вивчення даного курсу студент повинен **знати**:

а) на понятійному рівні – об'єкт та предмет вивчення науки логіки; логічні основи аналізу культурологічної мови; основні форми та закони абстрактного мислення; способи визначення істинності висловлювань та особливості логічних методів, що використовуються в теоретико-пізнавальній діяльності культурологів;

б) на фундаментальному рівні – структуру та різновиди основних форм мислення; типи об'єктивних зв'язків та відношень між ними; вимоги формально-логічних законів, дотримання яких визначає логічну правильність міркувань;

в) на практично-методологічному рівні – правила виконання логічних операцій над поняттями, висловлюваннями, умовиводами; логічні способи доведення та спростування, прийоми ведення суперечок.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен **вміти**:

а) на репродуктивному рівні – оперувати логічною термінологією з метою визначення сфери функціонування раціонального (абстрактно-логічного) мислення; застосовувати при

побудові та аналізі культурологічних текстів закони та правила логіки; правильно формулювати запитання; встановлювати відношення між висловлюваннями за істинністю; визначати логічні помилки в культурологічних текстах, в міркуваннях учасників наукового дискурсу;

б) на евристичному рівні – виявляти найтипівші випадки порушень законів логіки, що зустрічаються в літературних творах, документальних текстах, в публічних промовах; наводити власні приклади, що ілюструють знання студента про специфіку логічної організації форм абстрактного мислення; вміти здійснювати самостійно логічні операції над поняттями, висловлюваннями, умовиводами; знаходити власні аргументи для доведення істинності певних тверджень (тез) і спростування хибності певних тверджень.

Зміст дисципліни "Логіка"

Змістовий модуль 1. Вступ до логіки.

Тема 1. Об'єкт, предмет і метод науки логіки.

Основні значення терміну "логіка". Об'єкт і предмет вивчення науки логіки.

Методи науки логіки – методи пізнання і метод формалізації. Історичні етапи розвитку науки логіки. Типи логік.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 11-15.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 5-6.

Тема 2. Мислення і мова.

Що таке мислення. Типи та види мислення. Мислення як об'єкт вивчення науки логіки.

Мова як знакова система. Види мов. Логічні основи аналізу природної мови та мови наукового пізнання як засобів виразу думок: логіко-семантичний аналіз мовленнєвих виразів.

Логічні концепції істини.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 18-38.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 5-10.

Тема 3. Логіка і культурологія.

Методологічна функція формальної логіки. Застосування логічної теорії в галузі культурології.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997.

Змістовий модуль 2. Основні форми і закони мислення.

Тема 4. Поняття як форма мислення.

Загальна характеристика поняття як форми мислення. Структура поняття.

Види понять за змістом і обсягом.

Логічні відношення між поняттями та їх графічне зображення за допомогою кіл Ейлера.

Логічні операції над поняттями: логічна операція над змістом поняття - визначення поняття; логічні операції над обсягом поняття: а) узагальнення та обмеження поняття; б) поділ обсягу поняття.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 62-78.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 10-27.

Тема 5. Висловлювання як форма мислення.

Загальна характеристика висловлювання: визначення, логічна структура, мовні форми виразу.

Види висловлювань: прості висловлювання, складні висловлювання. Методи встановлення істинності простих та складних висловлювань.

Логічні відношення між висловлюваннями за формою побудови та за істиннісним значенням. „Логічний квадрат” як схема зображення відношень між простими висловлюваннями; застосування методу таблиць істинності для визначення відношень між складними висловлюваннями.

Модальні висловлювання як предмет вивчення сучасних модальних логік. Види модальних висловлювань. Відношення між модальними висловлюваннями. Основні аксіоми атлетичної та деонтичної модальних логік.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 79-99.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 27-38.

Тема 6. Основні логічні закони.

Загальна характеристика логічних законів. Поняття "логічний закон" в традиційній логіці і символічній логіці. Об'єктивний, універсальний, аксіоматичний та нормативний характер законів традиційної формальної логіки.

Закон тотожності: визначення, вимоги до побудови правильних міркувань, логічні помилки при його порушенні.

Закон несуперечності: визначення, вимоги до побудови правильних міркувань, логічні помилки при його порушенні.

Закон виключеного третього: визначення, вимоги до побудови правильних міркувань, логічні помилки при його порушенні.

Закон достатньої підстави: визначення, вимоги до побудови правильних міркувань, логічні помилки при його порушенні.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 99-105.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 38-52.

Тема 7. Умовивід як форма мислення.

Загальна характеристика умовиводу як форми мислення. Поняття необхідного та імовірнісного умовиводу. Принцип логічного слідування в умовиводах.

Характеристика дедуктивних умовиводів: визначення, структура побудови, аксіома дедукції. Умови визначення істинності дедуктивних умовиводів. Види дедуктивних умовиводів: умовиводи логіки висловлювань і умовиводи логіки предикатів.

Характеристика імовірнісних умовиводів: визначення, структура побудови. Умови визначення істинності їхніх висновків. Види імовірнісних умовиводів: індукція і аналогія.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 106-124.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 52-68.

Тема 8. Доведення і спростування.

Загальна характеристика доведення і спростування. Структура доведення і спростування. Вимоги логіки до аргументів.

Види доведень та способи спростувань. Правила доведення та спростування та ознаки логічних помилок, що виникають при їх порушенні.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 125-133.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 68-82.

Тема 9. Паралогізм. Софізм. Парадокс.

Загальна характеристика паралогізмів та софізмів як логічних помилок. Причини виникнення паралогізмів і софізмів.

Поняття "парадокс" в широкому і вузькому значенні. Види парадоксів. Проблема вирішення парадоксів.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 133-146.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 86-90.

Змістовний модуль 3. Логічні основи практичної та соціально-комунікативної діяльності.

Тема 10. Практична логіка.

Предмет дослідження практичної логіки. Логічний аналіз практичних дій (логіка дії).
Нормативний характер дій.

Логіка вибору та прийняття рішення.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 177-195.

Тема 11. Суперечка як різновид соціальної комунікації.

Загальна характеристика суперечки: визначення, структура, різновиди.

Застосування законів логіки в суперечках. Коректні і некоректні прийоми в суперечках.

Наукова дискусія: логіка доказування; методи аргументації її учасників.

Рекомендована література:

1. Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів, 2002, с. 195-207.
2. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів, 1997, с. 82-86.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ПІДРУЧНИКІВ, МЕТОДИЧНИХ ТА ДИДАКТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

- Аристотель. Категории. Об истолковании. Первая аналитика. Вторая аналитика. Топика. О софистических опровержениях. – Соч. в 4 т., – Т. 2. – М.: Мысль, 1978.
- Белнап Н., Стил Т. Логика вопросов и ответов. – М.: Прогресс, 1981.
- Войшвилло Е.К. Понятие как форма мышления. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1989.
- Войшвилло Е.К., Дегтярев М.Г. Логика. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998.
- Гетманова А.Д. Логика. – М.: Новая школа, 1995.
- Жоль К.К. Логика в лицах и символах. – М.: Педагогика-Пресс, 1993.
- Івін О.А. Логіка. – К., 1996.
- Ивин А.А. Логика норм. – М.: Изд. Моск. ун-та, 1973.
- Карамишева Н.В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Львів: Астролябія, 2002.
- Карамишева Н.В. Логіка: Підручник для студентів юридичних факультетів вищих навчальних закладів. – Львів: Стрім, 1998.
- Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів: Каменярь, 1997.
- Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Навчальний посібник з логіки. – Львів: Вид-тво ЛНУ ім І.Франка, 1996.
- Кнапп В., Герлох А. Логика в правовом сознании. – М.: Прогресс, 1987.
- Конверський А.С. Логіка: Підручник для студентів вчз. – Київ, 1998.
- Кондаков Н.И. Логический словарь-справочник. – М.: Наука, 1975.
- Логический словарь "Дефорт" – М.: Мысль, 2004.
- Маковельский А.О. История логики. – М.: Наука, 1967.
- Минто В. Дедуктивная и индуктивная логика. – С.-Петербург: Комета, 1995.
- Орендарчук Г.О. Основы логіки: посібник для студентів вузів. – Тернопіль: АСМ "Астон", 2001.
- Тофтул М.Г. Логіка. – К.: ВЦ „Академія”, 2006.
- Тягло О.В. Критичне мислення: Навчальний посібник. – Харків: Вид. група „Основа”, 2008.
- Хоменко І.В. Логіка. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2007.
- Хоменко І.В. Логіка: Практикум: Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2002.
- Хоменко І.В. Евристика: мистецтво полеміки: Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2001.

РІВЕНЬ СФОРМОВАНОСТІ ВМІНЬ ТА ЗНАНЬ

ТЕМИ дисципліни „Логіка”	КОМПЕТЕНЦІЇ, ЯКИХ МАЄ НАБУТИ СТУДЕНТ У РЕЗУЛЬТАТІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ „ЛОГІКА” (зміст умінь, що забезпечується)
Тема 1 Об’єкт, предмет і метод науки логіки	<i>знати:</i> об’єкт та предмет вивчення логіки як науки; гносеологічні та методологічні засади розвитку логіки як філософської науки; сутність методу формалізації та його методологічні функції; основні поняття та принципи побудови традиційної (аристотелівської) формальної логіки; <i>вміти:</i> визначати сфери функціонування раціонального (логічного) мислення
Тема 2 Мислення і мова	<i>знати:</i> характерні риси абстрактно-понятійного мислення; логічні підходи до аналізу мови як до засобу виразу думок; основні семантичні категорії; способи введення термінів в науковий обіг <i>вміти:</i> розрізняти синтаксичні, семантичні та прагматичні аспекти культурологічних повідомлень; визначати смислове та предметне значення культурологічної термінології
Тема 3 Логіка і культурологія	<i>знати:</i> смислові значення термінів „логіка”; функції формальної логіки для формування й функціонування мислення культуролога; <i>вміти:</i> продемонструвати взаємозалежність між змістовними та логічними помилками, що зустрічаються в практиці мислення культурологів
Тема 4 Поняття як форма мислення	<i>знати:</i> істотні ознаки поняття як форми мислення; логічні прийоми утворення понять; структурні елементи поняття; ознаки, за якими поняття поділяються на різновиди; критерії встановлення логічних відношень між поняттями; різновиди таких логічних операцій над поняттями, як визначення, поділу, узагальнення та обмеження <i>вміти:</i> правильно визначати зміст та обсяг культурологічних понять; встановлювати логічні відношення між поняттями; правильно формулювати визначення понять, здійснювати класифікацію понять за чітко визначеною підставою, шукати родові та видові поняття стосовно вихідних понять; розпізнавати логічні помилки, допущенні у визначеннях, при поділі та класифікаціях, при узагальненні чи обмеженні понять
Тема 5 Висловлювання як форма мислення	<i>знати:</i> істотні ознаки висловлювання як форми мислення; структурні елементи висловлювань; види висловлювань;

	<p>критерії встановлення логічних відношень між висловлюваннями; різновиди висловлювань; критерії визначення істиннісного значення простих, складних та модальних висловлювань;</p> <p><i>вміти:</i></p> <p>визначати структурні елементи та форму побудови запропонованих висловлювань;</p> <p>визначати розподіленість термінів атрибутивних висловлювань; встановлювати відношення між висловлюваннями за істинністю; використовуючи схему „логічного квадрату”, самостійно виводити нові висловлювання та встановлювати їхнє істиннісне значення</p>
<p>Тема 6 Закони мислення</p>	<p><i>знати:</i></p> <p>специфіку визначення логічного закону в традиційній та символічній формальній логіках;</p> <p>різновиди основних законів традиційної логіки;</p> <p>вимоги логічних законів, що виражають принципи правильно побудованих міркувань;</p> <p>типи логічних помилок, що виникають в результаті порушення вимог законів логіки</p> <p><i>вміти:</i></p> <p>дотримуватись вимог законів логіки при побудові власних міркувань; здійснювати критичний аналіз міркувань з точки зору вимог законів логіки;</p> <p>визначати типи логічних помилок, що виникли в результаті порушення вимог законів логіки</p>
<p>Тема 7 Умовивід як форма мислення</p>	<p><i>знати:</i></p> <p>істотні ознаки умовиводу як форми мислення;</p> <p>структурні елементи умовиводу;</p> <p>типи відношення логічного слідування між засновками та висновком умовиводів;</p> <p>види умовиводів та підстави для їхньої класифікації;</p> <p>правила отримання істинних висновків в дедуктивних, індуктивних умовиводах та при аналогії</p> <p><i>вміти:</i></p> <p>визначати структуру та форму побудови запропонованих умовиводів; здійснювати критичний аналіз висновків на підставі врахування правил виведення;</p> <p>відновлювати ентимеми та перевіряти їхню правильність;</p> <p>самостійно будувати умовиводи та давати їм логічну оцінку</p>
<p>Тема 8 Доведення та спростування як логічні операції</p>	<p><i>знати:</i></p> <p>спільні та відмінні риси доведення та спростування як логічних операцій;</p> <p>вимоги логіки щодо тези, аргументів та демонстрації;</p> <p>логічні способи доведень та спростувань</p> <p><i>вміти:</i></p> <p>здійснювати критичний аналіз запропонованих доведень чи спростувань: визначати їхні структурні елементи, способи здійснення та логічну коректність;</p> <p>визначати типи логічних помилок, що виникли в результаті порушення правил доведення;</p> <p>будувати власні приклади доведень чи спростувань, використовуючи при цьому задані змістовні та логічні параметри /як-то: тему тези, форму</p>

	демонстрації, вид доведення, підбір необхідних та достатніх аргументів тощо/
Тема 9 Паралогізм. Софізм. Парадокс	<i>знати:</i> істотні ознаки логічних помилок; підстави для класифікації логічних помилок; способи усунення логічних помилок; способи вирішення логічних парадоксів <i>вміти:</i> визначати причину виникнення логічної помилки у запропонованих текстах та логічний механізм її усунення; розрізняти вид парадоксу
Тема 10. Практична логіка	<i>знати:</i> предмет вивчення практичної логіки; різновиди практичних логік; основні поняття та принципи побудови практичних логік; методологічні функції логічних досліджень в сфері практичних логік в для теорії і практики культурологічної науки <i>вміти:</i> визначати сферу функціонування практичних логік; визначати мету, засоби та результати практичної діяльності на підставі логічного аналізу запропонованих текстів
Тема 11 Суперечка як різновид соціальної комунікації	<i>знати:</i> предмет дослідження еристики як логічної теорії суперечок; види суперечок та підстави їхньої класифікації; тактичні і стратегічні прийоми ведення суперечок; правила ведення суперечок; типові софістичні прийоми, що найчастіше використовуються в суперечках; особливості риторичних та психологічних впливу на співрозмовника під час суперечок <i>вміти:</i> здійснювати критичний аналіз суперечки: визначати її предмет, мету, засоби та форму проведення; розпізнавати логічні помилки у суперечках та давати їм логічну оцінку /спосіб походження, тип помилки, спосіб усунення тощо/; свідомо вибирати найоптимальніший з точки зору логіки спосіб аргументації, а також стратегію та тактику використання цієї аргументації в учбових дебатах на задану тематику

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ

1. ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Шифр змістового модуля	Назва змістового модуля та теми лекції	Кількість аудиторних годин
ЗМ № 1	Вступ до логіки Тема 1. Об'єкт, предмет і метод науки логіки. Тема 2. Мислення і мова. Тема 3. Логіка і культурологія.	3 год. , з них: 1 год. 1 год. 1 год.
ЗМ № 2	Основні форми і закони мислення Тема 4. Поняття як форма мислення. Тема 5. Висловлювання як форма мислення. Тема 6. Закони мислення. Тема 7. Умовивід як форма мислення. Тема 8. Доведення та спростування як логічні операції. Тема 9. Паралогізм. Софізм. Парадокс.	12 год. , з них: 2 год. 2 год. 2 год. 2 год. 2 год. 2 год.
ЗМ № 3	Логічні основи практичної і соціально-комунікативної діяльності Тема 10. Практична логіка. Тема 11. Суперечка як різновид соціальної комунікації.	2 год. , з них: 1 год. 1 год.
Разом:		17 год.

2. ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ /не передбачено/

3. СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Шифр змістового модуля	Назва змістового модуля та теми заняття	Кількість аудиторних годин
ЗМ № 1	Вступ до логіки Тема 1. Об'єкт, предмет і метод науки логіки. Тема 2. Мислення і мова. Тема 3. Логіка і культурологія.	2 год. , з них: 0 год. 2 год. 0 год.
ЗМ № 2	Основні форми і закони мислення Тема 4. Поняття як форма мислення. Тема 5. Висловлювання як форма мислення. Тема 6. Закони мислення. Тема 7. Умовивід як форма мислення. Тема 8. Доведення та спростування як логічні операції. Тема 9. Паралогізм. Софізм. Парадокс.	13 год. , з них: 2 год. 2 год. 2 год. 3 год. 2 год. 2 год.
ЗМ № 3	Логічні основи практичної і соціально-комунікативної діяльності Тема 10. Практична логіка. Тема 11. Суперечка як різновид соціальної комунікації.	2 год. , з них: 0 год. 2 год.
Разом:		17 год.

4. ПРАКТИКА /не передбачено/

5. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА

Для денної форми навчання з кожної теми передбачена самостійна робота студента у вигляді самостійного опрацювання питань тем, які не були розглянуті під час лекції, пошуку відповідей на питання для самоконтролю, розв'язку домашніх вправ і завдань, виконання творчих завдань.

Шифр змістового модуля	Назва змістового модуля та теми дисципліни	Кількість годин
ЗМ № 1	Вступ до логіки Тема 1. Об'єкт, предмет і метод науки логіки. Тема 2. Мислення і мова. Тема 3. Логіка і культурологія.	6 год. , з них: 2 год. 4 год. 0 год.
ЗМ № 2	Основні форми і закони мислення Тема 4. Поняття як форма мислення. Тема 5. Висловлювання як форма мислення. Тема 6. Закони мислення. Тема 7. Умовивід як форма мислення. Тема 8. Доведення та спростування як логічні операції. Тема 9. Паралогізм. Софізм. Парадокс.	20 год. , з них: 4 год. 4 год. 4 год. 4 год. 4 год. 0 год.
ЗМ № 3	Логічні основи практичної і соціально-комунікативної діяльності Тема 10. Практична логіка. Тема 11. Суперечка як різновид соціальної комунікації.	8 год. , з них: 4 год. 4 год.
Разом:		34 год.

КРИТЕРІЇ УСПІШНОСТІ.

Оцінювання рівня знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою.

Розподіл максимальної кількості балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни „Логіка” здійснюється наступним чином:

за поточну успішність – 50 балів;

за підсумковий контроль – 50 балів.

Згідно навчальної програми формою підсумкового семестрового контролю з дисципліни „Логіка” є контрольна робота, яка проводиться письмово і полягає у виконання тестових завдань.

Бали за *поточну успішність* студентів виставляються по результатам його опитувань під час семінарських занять.

Оцінювання рівня знань студентів на семінарських заняттях здійснюється на підставі врахування якості опрацювання питань для самостійної праці, якості виконання домашніх вправ і завдань, рівня відповідей (усних та письмових) під час аудиторного опитування та його активності на занятті. Система оцінювання здійснюється за 5-бальною шкалою на підставі наступних критеріїв:

Оцінка / рівень знань	Критерії успішності
«0» / нб	відмова від усного опитування; не написання письмової тематичної самостійної роботи без поважної причини; відсутність на занятті без поважної причини; відсутність відробки заняття, пропущеного з поважної причини
«1» («незадовільно»)	відсутність оцінки за усне опитування; правильна відповідь лише на 1-2 запитання з письмової тематичної самостійної роботи (із 10-ти запропонованих)
«2» («незадовільно»)	низький рівень знань теоретичного матеріалу по темі; невиконання домашніх завдань; не опрацьовані питання для самоконтролю; правильна відповідь лише на 3-4 запитання з письмової тематичної самостійної роботи (із 10-ти запропонованих)
«3» («задовільно»)	посередній рівень теоретичних знань по темі; у студента наявні розв'язки домашніх завдань, однак він демонструє своє нерозуміння цих розв'язків; завдання для самоконтролю опрацьовані лише частково; правильна відповідь лише на 5-6 запитань з письмової тематичної самостійної роботи (із 10-ти запропонованих); пасивність під час обговорення питань теми та аудиторних розв'язків логічних завдань
«4» («добре»)	достатній рівень теоретичних знань по темі; студент може пояснити розв'язки домашніх вправ, але не вміє застосовувати принципи цих розв'язків до аудиторних завдань; якісно опрацьовані завдання для самоконтролю; правильна відповідь лише на 7-8 запитань з письмової тематичної самостійної роботи (із 10-ти запропонованих); активність під час обговорення питань теми та аудиторних розв'язків логічних завдань
«5» («відмінно»)	якісний рівень теоретичних знань по темі; студент може пояснити розв'язки домашніх завдань і успішно застосовує принципи цих розв'язків до аудиторних завдань; якісно опрацьовані завдання для самоконтролю, наявність

	оригінального, творчого підходу до вирішення проблемних завдань; вміння застосовувати набуті знання для логічного аналізу тематичного (фахового) знання, розуміння методологічної функції отриманих знань з логіки для подальшої теоретичної діяльності; правильна відповідь на 9-10 запитань з письмової тематичної самостійної роботи (із 10-ти запропонованих); активність під час обговорення питань теми та аудиторних розв'язків логічних завдань
--	--

Відпрацювання семінарських занять, пропущених з поважної причини (хвороби, важких сімейних обставин тощо), відбувається не пізніше як протягом наступного тижня, коли студент повернувся до навчання, та за наявності відповідних довідок, які засвідчують причину його відсутності. Форма відпрацювання – написання тематичної письмової самостійної роботи.

Підсумковий результат за поточну успішність студентів виставляється шляхом визначення його *середньо-арифметичної оцінки* по всім темам з дисципліни „Логіка” та на підставі врахування його успішності по **всім** формами поточного опитування.

Якщо середня оцінка студента за поточну успішність в кінці семестру знаходиться в діапазоні від 2,6 до 5 включно, то такий студент допускається до підсумкового тестування. В такому випадку до його оцінки застосовується *коефіцієнт 10*. Таким чином, отримана кількість балів (від 26 до 50 за 100-бальною шкалою) визначається як результат лише поточної успішності.

Якщо середня оцінка студента за поточну успішність в кінці семестру є меншою, ніж 2,6, то такий студент не допускається до написання контрольної роботи, а у залікову відомість йому виставляється „незадовільно”. Кількість балів такого студента визначається шляхом множення його середньої поточної оцінки на *коефіцієнт 20* і може коливатися від 0 до 50 за 100-бальною шкалою. Такий студент скеровується на перездачу за талоном № 2 і здає її в письмовій формі протягом додаткової сесії по ліквідації академзаборгованостей.

Результати поточної успішності студентів, інформацію про їх допуск чи не допуск до підсумкової контрольної роботи оголошуються викладачем на останньому семінарському занятті.

Сумарна кількість балів з дисципліни „Логіка” виставляється на підставі додавання до балів за поточну успішність й тих балів, котрі студент отримує за підсумкове тестування.

Якщо в результаті суми балів за поточну успішність та підсумкове тестування студент не набирає 51 балу, то він скеровується на перездачу за талоном № 2 і здає її в письмовій формі протягом додаткової сесії по ліквідації академзаборгованостей.

При оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами:

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою		
		Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку		Залік
A	90 – 100	5	Відмінно	
B	81-89	4	Дуже добре	

C	71-80		Добре	Зараховано
D	61-70	3	Задовільно	
E	51-60		Достатньо	
FX	25-50	2	Незадовільно (з правом перездачі)	Не зараховано
F	0-24	2	Незадовільно (з повторним прослуховуванням курсу)	Не зараховано

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Для поточного контролю, який здійснюється під час семінарських занять:

усне опитування теоретичного матеріалу по темі заняття; розв'язок аудиторних практичних вправ і завдань; короткострокові тематичні письмові самостійні роботи (з кожної теми розроблено 6 варіантів по 10 питань).

Для контролю самостійної роботи, який здійснюється під час семінарських занять: заслуховування відповідей на запитання, запропонованих для самоконтролю, перевірка розв'язків домашніх практичних вправ і завдань; термінологічні диктанти по матеріалу, запропонованому для самостійного опрацювання.

Для підсумкового контролю: підсумкова контрольна робота у формі тестового опитування. Підсумкові контрольні завдання сформульовано у формі тестових запитань на вибір однієї правильної відповіді серед 3 запропонованих варіантів відповідей (482 тестових завдань, з яких – 232 теоретичних тестових завдання та 250 тестових завдань-задач.). З теоретичними запитаннями студент ознайомлюється не пізніше, ніж за місяць до початку екзаменаційної сесії; тестові завдання-задачі студентам заздалегідь не оголошуються і мають на меті виявити рівень здобутих студентом під час навчання навичок до логічного аналізу запропонованих текстів.

Запитання підсумкових тестів з дисципліни „Логіка” для студентів філософського факультету затверджені на Вченій раді філософського факультету ЛНУ ім. Івана Франка та зберігаються на кафедрі історії філософії.

Автор:

доц. Карамішева Н.В. / _____ /